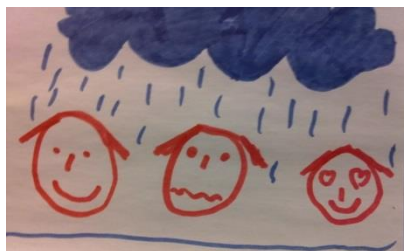

Participace dětí s postižením intelektu v ústavní péči na rozhodování, které se jich týká

Zpráva z pracovního semináře konaného 10. 11. 2014

Následující text vznikl na základě společné práce účastníků pracovního semináře. Zastoupeny byly orgány sociálně-právní ochrany krajů a obcí s rozšířenou působností, domovy pro osoby se zdravotním postižením, Kancelář veřejného ochránce práv, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad vlády a dále nevládní organizace věnující se ochraně lidských práv i přímé podpoře rodin s dětmi a vysoké školy.

Účastníci uvažovali ve třech skupinkách o tom, jaké konkrétní problémy stojí na pozadí příběhů tří dětí s postižením v ústavní péči. Souhrn jejich poznatků je obsažen v následujících dvou kapitolách. V příloze na konci dokumentu je přepis poznámek z práce skupin.

Seminář se konal v rámci projektu *Hear our voices!*

1. V čem je problém při naplňování práv dětí s postižením v oblasti intelektu, které žijí v ústavní péči?

Nedostatek informací pro rodiny a postoj odborné i širší veřejnosti k ústavní péči

Rodiny, do nichž se narodí dítě s postižením, nemají dost informací a neumí si představit, že mohou dostat pomoc a jak může pomoc vypadat.

Odborníci, se kterými se rodiče setkávají, stále ještě doporučují rodičům umístit dítě do ústavu. Umístění dítěte v pobytové sociální službě stále ještě není odborníky ani společností vnímáno jako ohrožení dítěte, ale jako preferované řešení. Ústavní péče o děti s postižením je přijímána jako přijatelné řešení. Chybí víra v jiný plán než ústav.

Akce se koná v rámci mezinárodního projektu „Hear our voices!“. Projekt je realizován s podporou programu Evropské Unie Základní práva a Občanství.

Rodiče mají možnost sami požádat o umístění svého dítěte do ústavu. Při nedostatku pomoci rodiče využívají možnost umístit dítě do ústavu.

Nespolupráce mezi resorty, úřady a poskytovateli

Chybí spolupráce mezi ústavu a orgány SPO, které neví o některých dětech s postižením umístěných v ústavu na základě smlouvy s rodiči, protože ústavu jim nehlásí dobrovolné pobyty. SPO pak začne pracovat pozdě, tj. když už je dítě starší, nebo vůbec. Organizace a úřady se vzájemně neinformují a přehazují si odpovědnost. Chybí nám dovednost týmové spolupráce.

Děti jsou v ústavech pro dospělé

Tím, jak klienti v ústavech stárnou, chybí kapacita vysloveně dětských zařízení. V důsledku toho se děti snadno mohou ocitnout v prostředí výhradně dospělých lidí bez kontaktu s vrstevníky, bez přítomnosti odborného personálu vzdělaného a zkušeného pro práci s dětmi a bez podpory odpovídající potřebám dítěte.

Nedostupné služby v komunitě

Systém služeb pro rodiny s dětmi s postižením je nefunkční, zejména je nedostupná odlehčovací péče. Pokud jsou služby k dispozici, rodiny často nemají na jejich využití dostatek finančních prostředků. Nedostatek finančních prostředků souvisí nejspíš s fungováním lékařské posudkové služby – v některých regionech i děti s těžkým postižením mají jen 2. stupeň závislosti. Děti s postižením nemají možnost chodit do běžné školy.

Peníze kazí kvalitu nových služeb: služby pro rodiny s dětmi někde vznikají nikoli z chuti něco udělat, ale kvůli penězům, které jsou k dispozici.

Při absenci podpory a pomoci pak dítěte s postižením může „převrátit chod rodiny“.

Administrativní překážky

Nová právní úprava přinesla některé nežádoucí efekty. Tam, kde dříve rozhodoval OSPD nyní rozhoduje soud, což protáhlo lhůty. Nová pravidla MPSV pro spisovou evidenci neumožňují zachovat kontinuitu práce s dítětem. Spis se po 6 měsících uzavře a v případě, že se potřeba pomoci dítěti/rodině oživí, musí se otevřít nový spis, ovšem bez informací o předchozím průběhu.

Vedle toho dochází k chybnému výkladu právních norem. Problémem je zaměření práce na papírování.

Registr dětí vhodných pro NRP

Řada dětí s postižením umístěných v ústavu na základě žádosti rodičů není v registru evidována. Pokud děti s postižením v registru jsou, formulace diagnózy ve spisu je pro potenciální rodinu odrazující.

Nedostatek pěstounských rodin

Je nedostatek rodin ochotných vzít do pěstounské péče dítě s postižením. Problém je v tom, že lidé nemají zkušenosti a potenciální pěstounské rodiny nejsou pro tuto práci dostatečně připravovány.

Nedaří se spolupráce s biologickou rodinou

Při narození dítěte s postižením odborníci řekli rodičům „dejte ho do ústavu“. Je problém, když teď přichází jiní odborníci a říkají rodičům „vemte si ho zpět“. Po rodičích se tradičně nic nechtělo a rodiče spolupracovat nechtějí.

OSPOD řeší dilema, zda nechat dítě s postižením v rodině, i když to nefunguje. Když je pak jasné, že to nejde a rozhodne o odebrání, je zase už pozdě na náhradní rodinnou péči.

Nevhodný/chybějící zákonný zástupce

Zákonným zástupcem se stává někdo, kdo o dítě nemá zájem a nehájí jeho zájmy.

Neodborná pomoc a nezvládnutý střet zájmů

Ústavy se dostávají do střetu zájmů, když jde o umístění dítěte: přijmou dítě, ačkoli prakticky mají jinou cílovou skupinu, nechtějí o dítě „přijít“, protože potřebují obsadit volnou postel.

Odborníci neumí identifikovat potřeby dítěte, individuální plánování v ústavu je jen formalita. Chybí příklady dobré praxe.

Dochází k selhání jednotlivců v systému: **pěstounství je pěstounským rodinám rozmlouváno (psycholog, sociální pracovníce) místo poskytnutí podpory**, u personálu se projevuje neochota, nelidskost, rozhoduje se na základě osobního pohledu a emocí. **Orgány SPO nemají zájem jít do hloubky**, což je možná částečně důsledek kapacitního poddimenzování.

Selhání kontrolních mechanismů

Nefungují inspekce, zřizovatel ani OSPOD.

2. Doporučení účastníků pracovního semináře

Tato doporučení byla navržena ve vazbě na problémy, jejichž vyřešení by podle účastníků semináře přineslo významné zlepšení situace a současně je v moci zúčastněných úřadů a organizací doporučení realizovat.

Dostupná síť komunitních služeb

Zajistit dostupnou síť podpůrných komunitních služeb fungujících podle poptávky pro rodiny s dětmi s postižením. Zpřehlednit registr sociálních služeb.

Zrušit velkokapacitní ústavní zařízení. Pro děti by měly existovat max. malé pobytové služby. Prostřednictvím registračních orgánů zajistit rozdělení pobytových sociálních služeb zvlášť pro děti a dospělé. V případě nutnosti zajistit oddělení služeb pro děti legislativní cestou.

Zlepšit dostupnost kompenzačních a dalších pomůcek pro děti.

Zajistit dostatek informací pro rodiny s dítětem s postižením

Dávat rodinám první informace a podporu už v porodnici.

Změnit financování pomoci a podpory

Změnit systém financování tak, aby podporoval proměnu sítě služeb směrem k službám poskytovaným v komunitě a k podpoře rodinné výchovy dětí s postižením.

Zajistit financování podpory pro rodiny, aby ekonomické důvody a nedostatek podpory nevedl rodiny k umisťování dětí do ústavní péče.

Zvýšit účinnost výkonu SPO

Koordinovat pomoc dítěti a jeho rodině s využitím kvalitních individuálních plánů ochrany dítěte a případových konferencí. Naučit se spolupracovat a za účelem ochrany dítěte aktivně vyhledávat nejen rodiče a členy širší rodiny ale i sociální služby, nevládní organizace a občanské iniciativy. Nabízet pomoc rodinám dětí s postižením.

Zajistit, aby všechny děti umístěné dlouhodobě nebo opakovaně v ústavní péči byly evidovány v registru dětí vhodných pro náhradní rodinnou péči. Kontrolovat, zda právní zástupce projevuje o dítě zájem.

Zajistit vzdělání a metodiky pro pracovníky orgánů SPO, které pomohou v práci vedoucí k sociálnímu začlenění dětí a k zapojování dětí do rozhodování.

Vyhledávání a příprava pěstounů

Aktivně vyhledávat pěstouny pro děti s postižením. Realizovat cílené náборы pěstounských rodin pro konkrétní ústavy.

Řešit nedostatek pěstounů prostřednictvím rozdílů ve finanční odměně. Zvážit přísná kritéria pro pěstouny.

Víc mluvit o pěstounské péči pro děti s postižením.

Uspořádat besedy s pěstouny na téma pěstounská péče o děti s postižením, propojovat pěstounské rodiny pečující o dítě s postižením.

V rámci přípravy pěstounů otevřeně mluvit o problémech a do přípravy pěstounů zapojit organizace, které pomáhají v práci s dětmi s postižením. Zajistit pro potenciální pěstouny zácvek v péči o děti s postižením, aby se zbavili strachu a ostychu.

Spolupracovat s církvemi, kde se soudě podle výzkumů nachází nevyužitý potenciál.

Posílit osvětu

Zveřejňovat pozitivní příběhy včetně přehledů služeb, které mohou rodiny využít. Spolupracovat ve věci osvěty s nevládními organizacemi věnujícími se právům dětí a práci s rodinami.

Zařadit informace o pěstounské péči o děti s postižením do rámcových vzdělávacích programů.

Ústavy musí změnit praxi v péči o děti s postižením

Pracovníci ústavů musí vidět cíl své práce v tom, že se dítě dostane do rodiny. S tímto cílem se musí počítat v individuálních plánech, které by neměly být jen formalitou.

Překonat střet zájmů – obsadit lůžko vs. pomoci dítěti do rodiny nebo doporučit dítě do jiné, vhodnější služby.

Ústavy musí spolupracovat s rodinou, orgány SPO, kterým musí hlásit děti dlouhodobě nebo opakovaně v ústavní péči, a s dalšími službami.

Zajistit dostatečnou kvalifikaci personálu pro práci s dětmi.

NNO poskytující služby rodinám a chránící práva dětí

Zajistit např. prostřednictvím projektu právní pomoc pro rodiny, které žádaly podporu a nedostaly ji, a pomoci jim vytvořit podmínky pro rodinnou výchovu dítěte prostřednictvím soudního rozhodnutí.

Kontrolovat práci s dětmi

Prošetřovat jednotlivé případy, systematicky navštěvovat zařízení.

Zajistit pro rodiny „dětského ombudsmana“ pro celou ČR.

Monitorovat dodržování práv dítěte a navrhopatření.

Příloha: Záznam z flipchartů

V čem je problém

Matyáš

- **Rodiny, do nichž se narodí dítě s postižením, nemají dost informací a neumí si představit, že a jakou mohou dostat pomoc**
- Je málo informací: lékaři, škola, média, společnost – všichni preferují ústavní péči
- Rodič může požádat o nařízení ústavní péče
- Lidé nemají zkušenost
- Rodina to neodhadla
- Chybí kapacita dětských zařízení, klienti v ústavech stárnou
- Zřízení sociálních služeb pro děti je dlouhodobý proces
- Nová pravidla MPSV pro spisovou evidenci neumožňují zachovat kontinuitu práce s dítětem – po 6 měsících se spis uzavře a v případě, že se potřeba pomoci dítěti/rodině oživí, musí se otevřít nový spis...má to svoje důvody – ochrana rodiny, ale má to tuhle nevýhodu
- Může se stát, že ústav nenahlásí OSPODu dobrovolný pobyt dítěte, takže se o dítěti neví
- Některé ústavy nechápou, že je dítě ohrožené, když je umístěno v pobytové sociální službě
- Některé NNO nedávají OSPODu informace
- Někteří posudkáři jsou strašně přísní, takže i dítě s těžkým postižením má jen 2 stupeň závislosti
- **Chybí služby, zejména respitní péče**
- Diagnóza ve spisu v registru dětí vhodných pro NRP je odrazující
- Příprava na život v ústavu kvůli tomu, že rodiny vědí, že později už nezvládnou zajistit celodenní péči
- Rodinám chybí peníze
- Je málo rodin ochotných vzít do pěstounské péče dítě s postižením
- **Příprava pěstounů na péči o dítě s postižením**
- Soud se táhne – předpěstounská péče
- Místo OSPODu rozhoduje soud, což protáhlo lhůty
- Peníze kazí kvalitu nových služeb – služby vznikají nikoli z chuti něco udělat, ale z chuti využít peníze
- Dítě s postižením převrátí chod rodiny
- Morální stav společnosti – téma je tabu
- Někteří rodiče dětí v ústavech nechtějí spolupracovat
- Po rodičích se tradičně nic nechtělo
- Společností je podporována agresivita

- Při narození dítěte s postižením odborníci řekli rodičům „dejte ho do ústavu“ a teď se po nich chce „vemte si ho zpět“
- OSPOD má dilema – nechat dítě v rodině, i když to nefunguje, ale pak když se rozhodne o odebrání, je zase už pozdě na NRP
-

Marek

- **Možnost umístit dítě do ústavu na smlouvu**
- Nefunkční systém následných služeb
- Zákonným zástupce je někdo, kdo o dítě nemá zájem
- Není nikdo, kdo by o něj měl zájem
- Pediatři, obvodák, porodník
- Cílová skupina domova
- Práce s biologickou rodinou
- Systémová chyba – výklad legislativy a nastavení sociální služby
- Identifikace potřeb dítěte
- Nechodí do běžné školy
- Není zařazen do registru dětí vhodných pro NRP
- Angažovanost OSPODu až v 11 letech
- Propojení informací mezi DOZP a OSPOD
- **Není s tím, s kým by chtěl být, chybí podpora těm, kteří chtějí být spolu**
- Neprofesionalita, neochota
- Nefungují inspekce, zřizovatel
- Nefungují IP v DOZP – pouze formalita
- Nelidskost člověka v přímé péči
- Rodiče by měli dostávat podporu a péči již v porodnici ► MZ ...lékaři se tím nezabývají, odkazují na SP nemocnic, pediatr odkáže na ústavy

Lukáš

- **Dítě nebylo v registru pro NRP**
- Kojenecký ústav (pracovníci) nechce přijít o práci
- **Nezájem OSPODu jít do hloubky**
- Při odchodu z kojeneckého ústavu solidní plán s variantami
- Přehazování odpovědnosti
- Dítě se ocitlo v nevhodném zařízení
- Dítě, přestože mělo poručníka, propadlo systémem
- Poručník má hájit zájem dítěte
- Nemocnice neinformovala systém

Akce se koná v rámci mezinárodního projektu „Hear our voices!“. Projekt je realizován s podporou programu Evropské Unie Základní práva a Občanství.

- OSPOD je poddimenzovaný
- Zaměření na papírování
- Málo příkladů dobré praxe
- Chybí víra v jiný plán než ústav
- Ředitel domova neměl přijmout dítě mezi samé dospělé
- pěstounství rozmlouvá potenciálním pěstounům psycholog
- pocit ohrožení institucí
- selhání jednotlivců v systému
- Rozhodování úředních osob/profesionálů na základě osobního pohledu + emoce
- neumíme týmovou práci
- lékař, psycholog, soudy chtějí mít kontrolu, moc
- „metoda participace“
- Selhala kontrola

Jak by měla vypadat změna k lepšímu

Krajské orgány SPO

Měly by existovat malé pobytové služby pro děti; velkokapacitní zařízení by měla být zrušena.

Měly by být aktivně vyhledávání pěstouni

Je zajištěna dostupná síť podpůrných komunitních služeb

Registr sociálních služeb hlídá rozdělení služeb pro děti a dospělé

Existuje metodika pro propojení SPO a sociálních služeb

Existuje dobrá metodika pro SPO, aby sociální pracovníce uměly pracovat s dětmi s postižením

Osvěta, prestiž, kontrola, statistika

Dítě v registru pro NRP

Řešit nedostatek pěstounů – rozdíly ve financích a moc přísná kritéria

Orgány SPO na obcích s rozšířenou působností

Víc se mluví o pěstounské péči pro děti s postižením

Akce se koná v rámci mezinárodního projektu „Hear our voices!“. Projekt je realizován s podporou programu Evropské Unie Základní práva a Občanství.

Zveřejňují se příběhy včetně přehledů služeb, které lze využít

Potenciální pěstouni dostanou možnost zácvičku, aby se zbavili strachu a ostychu

Uspořádat besedy s pěstouny na téma pěstounská péče o děti s postižením

V rámci přípravy pěstounů otevřeně mluvit o problémech a do přípravy pěstounů zapojit organizace, které pomáhají v práci s dětmi s postižením

Kvalitně zpracovaný IPOD + kontakt prarodičů (pozn. to se týká Marka)

Propojuje automaticky na další služby – podpora rodině a NRP + začleňování

Má pracovníka, který se zabývá dětmi

Oslovení a spolupráce s NNO – práva dítěte, spolupráce s rodinou

Dostatečně vzdělané SP

Dítě musí mít zákonného zástupce

OSPOD musí dostat informace

Nahlásit dítě do registru

OSPOD ví, co má dělat, koordinuje

Ústav

Každé dítě je v evidenci

Ústav vidí jako cíl, že dítě se dostane do rodiny, dokáže překonat střet zájmů

Ústav spolupracuje s rodinou, daří se spolupráce s rodinou

Hlásit OSPODu, že mají v evidenci žádost o umístění dítěte

Upravit cílovou skupinu

Funkční IP

Jsou výše kvalifikované lidi než PSS

Nemělo vhodné podmínky pro poskytování služby

Jiné ústavy měly volná místa

Akce se koná v rámci mezinárodního projektu „Hear our voices!“. Projekt je realizován s podporou programu Evropské Unie Základní práva a Občanství.

NNO poskytující služby rodinám a chránící práva dětí

Pěstouni jsou dobře připraveni pro práci s dětmi s postižením

Služby jsou v kraji dostupné a fungují podle poptávky

Média ukazují, jak to funguje, že je to systém

Projekt pomoci pro rodiny v pořadí: poradenství – média – soud ► změna praxe

Funguje advokační činnost pro rodiny, které žádaly podporu a nedostaly ji, dotáhnout to k úspěšnému soudnímu rozhodnutí

Zajišťuje pro rodinu „dětského ombudsmana“ pro celou ČR

Prošetřuje jednotlivé případy

Systematicky navštěvuje zařízení

Systematicky monitoruje dodržování práv dítěte a navrhuje opatření

OSPOD v kontaktu se širší rodinou

Nepřehledný registr sociálních služeb

Respektovat NNO

Vzdělavatel

Počítá se s církvemi – výzkum ukazuje, že v tady je lidech potenciál

Propojovat pěstounské rodiny a přesvědčit je, aby dělali služby

Jiné úřady

Kontrolní mechanismy

Nemocnice musí dát informace

ÚP – kontrola využití PnP

VŠ vzdělání pracovníků

Další doporučení

Pro děti by měly být k dispozici pomůcky

Akce se koná v rámci mezinárodního projektu „Hear our voices!“. Projekt je realizován s podporou programu Evropské Unie Základní práva a Občanství.

Zlínský krajský úřad má příklady dobré praxe

Pro Prevenci – zařadit tyto informace do RVP – výchova k občanství

Vzdělávání pro pracovníce OSPOD – je třeba

Začleňování jako přirozenost

Týmová práce

Případová konference

Pro MPSV

Měl by být změněn systém financování

Lepší financování pro rodiny než pro ústavy

Iniciovat úpravu legislativy a rozdělit služby pro děti a dospělé

Zajistit dostupnou síť

Co by se dalo dělat:

Realizovat cílené náборы pěstounských rodin pro konkrétní ústavy

OSPOD může min. oslovit rodinu, jestli nepotřebuje pomoc

V Praze, 20. listopadu 2014

Quip | Karlínské nám. 12, 186 00 Praha 8

Tel.: +420 221 890 434 | info@kvalitavpraxi.cz | www.kvalitavpraxi.cz